

Australský národní park Fitzroy Island

Známý cestovatel James Cook v r. 1778 pojmenoval pohádkově krásný ostrov u severovýchodního pobřeží Austrálie (stát Queensland) po anglickém vévodovi Augustu Henry Fitzroyovi, tehdejšímu předsedovi vlády. Původní název ostrova byl Koba nebo také Gabar a je součástí tradiční země domorodých obyvatel kmene Gurabana – Gungganji, kteří zde od dávné minulosti dodnes loví ryby a věnují se i sběru pravých perel. Legenda domorodců o stvoření ostrova vypráví o hoře nazývané Kobaburra obklopené pobřežními planinami, později zaplavenými mořskou vodou. Dnes jde o vyhledávanou destinaci turistů z celého světa, kteří zde mohou obdivovat krásy národního parku a potápět se u snadno dostupných korálových útesů. Ročně zavítá na tento ostrov přes 70 tisíc návštěvníků. Loď sem překoná třicetkilometrovou vzdálenost z přístavu Cairns asi během hodiny.

Na počátku 19. stol. byl ostrov Fitzroy navštěvován nepravidelně, teprve později se stává významnou lokalitou známou sběrem jedlých sumýšů, vyvážených na asijská tržiště. V r. 1879 zde vznikla karanténní stanice pro Číňany, kteří měli zájem se přistěhovat do Austrálie. V nelidských podmínkách kvůli hladovění a chorobám ale mnoho lidí našlo na ostrově smrt a místo posledního odpočinku. Na počátku 20. stol. se Fitzroy stal součástí domorodé anglikánské mise se sídlem v nedalekém přístavu Yarrabahu ležícím na australském kontinentu (kde se nachází i muzeum s mnoha informacemi o ostrově). Místní domorodci zde pěstovali banány, papáju, brambory a také maniok. V průběhu let na korálových útesech v okolí ztroskotalo několik lodí, takže

v r. 1943 byl na vrcholu ostrova postaven maják, který nahradil předchozí navigační světla. Ke svému účelu se už ale nepoužívá. Pokud je správce ve službě, slouží maják se sbírkou přímořské historie a výstavou o druhé světové válce veřejnosti. Těm, kteří zdolají cestu dlouhou 3,6 km, se nabízí nezapomenutelný 360stupňový pohled na celý ostrov. Stále funkční maják na malém sousedním ostrově Little Fitzroy je řízen automaticky s pomocí solárního a bateriového systému.

Fitzroy Island byl vyhlášen národním parkem v r. 1992. Celý ostrov má plochu 339 ha, z toho národní park zaujímá 329 ha. Hlavní horninou je tu žula, jejíž výchozy lze nalézt na skalnatých úbočích. Skupiny velkých žulových balvanů ohlazených příbojem do oblých tvarů můžeme obdivo-

1 První pláž, kterou lze spatřit při příjezdu lodí na ostrov Fitzroy, je v zátocce s příhodným jménem Welcome Bay.

2 Otakárek *Papilio ulysses* žije v Austrálii a tropické Asii. Foto J. Hanelová

3 Korálovou pláž pokrývá silná vrstva úlomků korálů.

4 V příbojové zóně se na kamenech dokážou pevně přichytit přílipky rodu *Cellana* i ústřice rodu *Saccostrea*.

5 Sapínek Starckův (*Chrysiptera starcki*) upoutá modrozlutým zbarvením.

6 Scinci příbuzných rodů *Egernia* a *Bellatorias* bývají mohutní ještěři.

7 Zéva rodu *Tridacna* mezi korály větvevníky rodu *Acrophora*

8 Hvězdice modrá (*Linckia laevigata*) má nápadné zbarvení, mohou se ale objevit i exempláře oranžové a nachové.

vat na mořském pobřeží (viz obr. na 3. str. obálky). Kdysi byl ostrov spojen s pevninou, což bylo přerušeno před asi 6 tisíci lety. Jde tedy původem o kontinentální ostrov, nikoli korálový. Zdejší korálové útesy nacházíme podél břehů a tvoří součást známého Velkého bariérového útesu. Pláže na pobřeží jsou písčité nebo z vysoké vrstvy naplavených úlomků korálů (obr. 3). Průměrné roční srážky dosahují asi 2 700 mm, přičemž nejvíce jich spadne mezi prosincem a květnem. Některé místní tekoucí vody často vysychají, neboť je zde limitovaná zásoba spodních vod.

Na ostrově se vyskytuje téměř 200 druhů rostlin, včetně orchideje *Spathoglottis paulinae* (vstavačovité – *Orchidaceae*) a dvou druhů trav *Ichnanthus pallens* a *Paspalidium scabrifolium* (lipnicovité – *Poaceae*), patřících do kategorie téměř ohrožených druhů australské flóry. Z rostlinných společenstev nacházíme vřesoviště i otevřené lesy s blahovičníky (*Eucalyptus*) a kajeputy rodu *Melaleuca* (myrtovité – *Myrtaceae*). Na exponovaných skalnatých

svazích se objevují lesy tvořené několika dřevinami (obr. 11). Místní původní strom *Syncarpia glomulifera* (myrtovité) má velmi těžké a tvrdé červenohnědé dřevo a, jak napovídá obchodní název (turpentine), jeho vysoký obsah terpentýnové silyce limituje uplatnění. Využívá se na těžké venkovní konstrukce, v lodním a železničním stavitelství. Tvrdým dřevem se vyznačuje i přesličník *Allocasuarina littoralis* (presličníkovité – *Casuarinaceae*) s tenkými zelenými větévkami, dorůstající do 8 m, někdy ale podstatně více. V podrostu se běžně objevuje keř *Astrotricha pterocarpa* (aralkovité – *Araliaceae*), dosahující výšky 4 m. Zdejší zásahy pracovníků ochrany přírody zahrnují řízené požáry, které tlumí šíření nepůvodních druhů a udržuje se tak vhodná skladba rostlinného společenstva. Tropický deštný les

najdeme ve vlhkých údolích, kde se objevují husté porosty mangrovníků lemujiících potoky. Vegetace u mořského pobřeží je tolerantní k zasolené půdě, solné mlze a nízkému obsahu živin v substrátu. V takových podmínkách rostou některé druhy pandánů (*Pandanus*) a přesličníků. Z hmyzu zaujme pestrostí křídel ptakokřídlec *Ornithoptera euphorion* (uváděný také jako *Troides euphorion* či *T. priamus euphorion*) z čeledi otakárkovití (*Papilionidae*), jehož housenky žijí na podražcích (*Aristolochia* a *Pararistolochia*). Příbuzný druh otakárek *Papilio ulysses* (obr. 2), nápadný jasně modrými křídly, je emblémem symbolizujícím turismus v australském Queenslandu. Na ostrově žije jediný druh žáby – rosnice nosatá (*Litoria nasuta*) z čeledi rosníkovitých (*Hylidae*), i když na první

pohled připomíná hnědavého skokana. Izolace ostrova vedla k zajímavé situaci, neboť funkci vrcholových predátorů zajišťují plazi a nikoli savci. K největším místním dravcům patří varan žltoskvrnný (*Varanus panoptes*), jehož samci dorůstají délky až 1,4 m. Loví drobné savce, ptáky i ještěry. Dalším hojným plazem je scink *Bellatorias frerei* (dříve *Egernia frerei*), elegantní bronzově hnědý ještěr dlouhý až 40 cm (obr. 6). Lze ho spatřit mezi velkými balvany a kusy dřev podél turistických stezek. Světle hnědý štíhlý scink s bílým hrdlem, tmavým proužkem po stranách hlavy a načervenalými boky patří k druhu *Carlia longipes*. Z hadů se objevuje výrazně zbarvená krajta diamantová (*Morelia spilota*) nebo krajta *Antaresia maculosa*. Nenápadně šedohnědé zbarvení má užovka *Stegonotus cucullatus*. Ze stromových

9

10

hadů se ostrov stal domovem žlutavé noční bojgy hnědé (*Boiga irregularis*); pokud je zaskočena, chová se značně agresivně. Její náhodné zavlečení na ostrov Guam severně od australského kontinentu v severozápadním Tichém oceánu představuje jednu z nejproblematictějších známých ekologických invazí. Na stromech žije také nenápadně zbarvená užovka stromovec *Dendrelaphis calligastra*. Někdy se do pobřežních vod ostrova zatoulá i mořská kareta obrovská (*Chelonia mydas*), dorůstající 1,5 m a dožívající se až 50 let.

Z ptací fauny lze připomenout černobílého holuba dvoubarvého (*Ducula bicolor*), který se sem dostal z Nové Guineje. Spadané plody a semena jsou potravou holuba zelenokřídlého (*Chalcophaps indica*), jehož jméno bylo odvozeno od smaragdového zbarvení. Rychle létá s pravidelným, pro tento druh charakteristickým potřepáváním křídel. Často se pohybuje v lese nízkou mezi větvemi stromů, dobře se mezi stromy orientuje a šikově kličkuje lesními porosty. Jsou to velmi plaší a bojácní ptáci. U nás tento druh holubů chovají některé zoologické zahrady. V létě zalétá z Nové Guineje na Fitzroy pestrábarevný ledňáček rajský (*Tanysiptera sylvia*) s výrazně dlouhým bílým ocasem. Hnízdí dutinu hloubí v hliněném hnízdě termitů. Nejen v přítmí lesa lze zahlédnout publikávající bílá těla papoušků kakadu žlutočelých (*Cacatua galerita*, obr. 10), kteří se živí semeny lesních dřevin, ořechy a ovocem. Objevují se v hejnech a vždy hlasitě oznamují příchod každého vetřelce. Velké hromady rozkládající se vegetace, hrabanky a půdy v lese buduje jako hnízdo tabon oranžovonohý (*Megapodius reinwardt*), hnědě zbarvený pták se šedomodrou hlavou a hrudí. V hnízdech probíhá inkubace vajec, o něž samci starostlivě pečují, dohlížejí na optimální teplotu rozhrabáváním nebo vrstvením. Taboni se obvykle živí spadlým ovocem, semeny, hmyzem a plži.

U pobřeží můžeme zahlédnout charakteristický let ohroženého rybáka malého (*Sternula albifrons*, dříve *Sterna albifrons*). Z dalších různě ohrožených druhů zde žijí jestřáb proměnlivý (*Accipiter novaehollandiae*), koliha východní (*Numenius madagascariensis*), ústřičník australský (*Haematopus fuliginosus*), faeton červenocasy (*Phaethon rubricauda*) nebo dytík velkozobý (*Esacus magnirostris*). Zajímavým druhem je salangana australská

(*Aerodramus terraereginae*), příbuzná našim rorýsům – dokáže se orientovat echolokací a svá hnízda v jeskyních staví převážně ze slin.

Mezi savci mají nejhojnější zastoupení letouni, a to 15 druhů. Za připomenutí stojí netopýr *Taphozous australis*, výborný letec se štíhlými křídly, murina floreská (*Murina florium*), netopýr *Kerivoula papuensis* nebo pavrápenec tmavý, poddruh *Hipposideros ater aruensis*, který za soumraku v blízkosti světel obratně loví hmyz. Z býložravých kaloňů bývá občasným návštěvníkem kaloň zlatotýlý (*Pteropus conspicillatus*). Co se týče hlodavců, můžeme v noci zahlédnout po zemi pobíhající krysy druhu *Melomys burtoni*.

Z kytovců, kteří se nedaleko ostrova občas objevují, nelze opomenout keporkaka (*Megaptera novaeangliae*), s délkou těla až 15 m a hmotností přes 25 tun. Při troše štěstí zahlédneme na obzoru tyto obry při jejich skocích nad mořskou hladinu. Dalšími kytovci, kteří se dají v okolí zastihnout, jsou světle zbarvený delfín indonéský (*Sousa chinensis*) nebo orcela tupoploutvá (*Orcaella heinsohni*). Sporadicky bývá pozorován i jediný žijící zástupce čeledi dugongovitých, býložravý dugong indický (*Dugong dugon*). Zavali-

11

9 Vrcholová partie ostrova Fitzroy, vlevo na horizontu střecha majáku

10 Ve východní a severní Austrálii rozšířený kakadu žlutočelý (*Cacatua galerita*)

11 Porost na skalnatých stránkách ostrova je občas vystaven požárům. Z dřevin zde převažují druhy *Astrotricha pterocarpa* (aralkovité – *Araliaceae*), přesličník *Allocastrum littoralis* a *Syncarpia glomulifera* (myrtovité – *Myrtaceae*). Snímky L. Hanela, není-li uvedeno jinak

tým hydrodynamickým tělem připomíná kytovce, ale patří do řádu sirén (*Sirenia*).

Národní park Fitzroy Island láká turisty, kteří obdivují křišťálově čisté moře se snadno dostupnými korálovými útesy oživenými množstvím charakteristických živočichů. Návštěvníci mohou kromě vycházkových tras využít možnost plavání, šnorchlování nebo mořskou trampolínu a vyjížďku kajakem či lodí se skleněným dnem. Několik metrů od břehů lze narazit na korálové útesy vyrůstající téměř k hladině, kolem nichž plavou hejna pestrobarevných ryb. V chumáči ramen sasnek se dají zahlédnout klauni rodu *Amphiprion*, kolem útesů se v hejnech prohánějí četní sapíni (*Pomacentridae*), ploskozubci (*Scaridae*), bodloci (*Acanthuridae*), pomci (*Pomacanthidae*), klipky (*Chaetodontidae*) a zástupci dalších čeledí. Dlouhodobé sledování vývoje zdejších korálů bohužel i v této oblasti dokládá jejich úbytek zejména vlivem ničivých cyklónů, vybělováním po vymizení symbiotických řas kvůli zvyšování teploty mořské vody a predací expanzivní hvězdicí trnová koruna (*Acanthaster planci*). V Tichomoří je hvězdice sice původní, ale její početnost prudce stoupla následkem úbytku některých druhů ryb a měkkýšů regulujících její výskyt. Nicméně ve zdejších podmorském světě je zatím k vidění poměrně vysoká biodiverzita živočichů, které můžeme pozorovat v jejich přirozeném prostředí.

Po vycházce a potápění přijde vhod odpočinek, při němž lze v poklidu obdivovat moře, na horizontu scenérie s okolními ostrovy a nedalekou pevninou. Návštěva národního parku Fitzroy Island stále patří k nezapomenutelným zážitkům.

Seznam literatury najdete na webové stránce Živý.